

ЛІТЕРАТУРА

1. Черновалов А. Горно-металлургический комплекс [Электронный ресурс] / А. Черновалов // Коммерсант-Украина. – 2008. – №202 (10 ноября 2008) [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.ukrrudprom.ua/digest/dytuiuyjhjh1001108.html>.
2. Коломоєць Т.О. Державний контроль у галузі чорної металургії в Україні: організаційно-правовий аспект: Монографія / Т.О. Коломоєць, П.С. Лютіков. – Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2009. – 216 с.
3. Про особливості приватизації підприємств державної акціонерної компанії «Укррудпрому»: Закон України від 09 квітня 2004 року // Відомості Верховної Ради України. – 2004. – № 29. – Ст. 376.
4. Про металобрухт: Закон України від 05 травня 1999 року (з наступними змінами та доповненнями) // Відомості Верховної Ради. – 1999. – № 25. – Ст.212.
5. Большая советская энциклопедия [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://bse.sci-lib.com/article075883.html>.
6. Большая советская энциклопедия [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://bse.sci-lib.com/article121924.html>.

УДК 342.951: 621 (477)

ЕЛЕМЕНТИ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ У СФЕРІ АВТОМОБІЛЕБУДУВАННЯ В УКРАЇНІ: ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ

Пирожкова Ю.В., к.ю.н., доцент

Запорізький національний університет

У статті висвітлюються питання змісту адміністративно-правового регулювання у сфері автомобілебудування, а саме - аналізуються теоретичні аспекти щодо визначення базових елементів механізму адміністративно-правового регулювання: мета, цілі, завдання, принципи, функції, методи адміністративно-правового регулювання в зазначеній сфері.

Ключові слова: автомобілебудування; адміністративно-правове регулювання; мета, завдання, принципи, методи, функції адміністративно-правового регулювання.

Пирожкова Ю.В. ЭЛЕМЕНТЫ АДМИНИСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛИРОВАНИЯ В СФЕРЕ АВТОМОБИЛЕСТРОЕНИЯ: ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВОЙ АНАЛИЗ / Запорожский национальный университет, Украина

В статье рассматриваются вопросы административно-правового регулирования в сфере автомобилестроения: анализируются теоретические аспекты базовых элементов механизма административно-правового регулирования: цель, задачи, принципы, функции, методы административно-правового регулирования в данной сфере.

Ключевые слова: автомобилестроение; административно-правовое регулирование; цель, задачи, принципы, методы, функции административно-правового регулирования.

Pirogkova Y.V. ELEMENTS OF THE ADMINISTRATIVE-LEGAL REGULATION IN THE FIELD OF AUTOMOTIVE INDUSTRY: THEORETICAL AND LEGAL ANALYSIS / Zaporizhzhya national university, Ukraine

The article deals with administrative and legal regulations in the automotive industry: analysis of the theoretical aspects of the basic elements of the mechanism of administrative and legal regulation: goal, objectives, principles, functions, methods of administrative and legal regulation in this area.

Key words: motor industry; administrative and law adjusting; purpose, tasks, principles, methods, functions of the administrative and law adjusting.

Рівень розвитку промисловості держави – одна з найважливіших ознак її технічного прогресу та цивілізованості. Потреба у високорозвиненій промисловості особливо актуалізується при інтеграції в європейську та світову економіку, адже саме промисловість є базисом для ефективного входження України у світове співтовариство і заняття в ньому місця, що відповідає рівню розвинутої держави, включає десятки галузей, при цьому однією з основних виступає машинобудування, яке відрізняється складним змістом завдяки поєднанню багатьох підгалузей, а також тісним зв'язком з енергетикою і транспортом [1, 18]. Автомобілебудування є провідною галуззю цивільного машинобудування, стрижнем промислового виробництва багатьох країн світу. У розвинених країнах ця галузь є стратегічною, оскільки забезпечує розвиток багатьох суміжних галузей економіки, освоєння високих технологій, створення складного кінцевого продукту з високою часткою доданої вартості, а також зайнятість населення і належні відрахування до бюджетів усіх рівнів. Доцільність розвитку автомобілебудівної промисловості в Україні як стратегічної галузі пояснюється необхідністю виведення з економічного застою суміжних галузей промисловості, вирішення проблеми зайнятості, а також зменшення відтоку капіталу за кордон шляхом імпортозаміщення [2, 4], таким чином, на сучасному етапі для подолання негативних наслідків світової економічної кризи особливої актуальності набуває дослідження елементів механізму адміністративно-правового регулювання в сфері автомобілебудування.

Підготовка України до проведення заходу світового масштабу «Євро-2012» загострює також питання організації й регулювання господарської діяльності щодо транспортного забезпечення, транспортного будівництва, у тому числі автомобілебудування. Саме розвинена транспортна система є одним з основних резервів підвищення добробуту суспільства, його економічного зростання, формування економічного потенціалу відповідно до напрямків розвитку держави, закріплених Конституцією України. Розвиток автомобілебудування означає процес інтенсивного економічного росту держави. Разом із тим, розвиток вітчизняного автомобілебудування в умовах жорсткої конкуренції на світових авторинках потребує ефективного державного захисту, шляхом надання системи пільг та субсидій для організації діяльності даної галузі сьогодні, а також відпрацювання ефективного механізму адміністративно-правового регулювання автомобільної промисловості для формування конкурентоспроможної, рентабельної, привабливої для споживача української автомобільної промисловості в майбутньому.

Автомобілебудування як одна з провідних галузей промисловості вивчається більш ґрунтовно вченими-економістами: вітчизняними – Й. Завадським, А. Кредісовим, О. Кузьміним, М. Мартиненком, В. Немцовим, Є. Панченко, В. Шинкаренко, К. Гапотченко; західними – І. Ансоффа, Дж. Гібсоном, Р. Дафтом, П. Друккером, Дж. Евансом, Г. Кунцом, М. Месконом, Е. Муленом, а також російськими вченими – Р. Білоусовим, О. Віханським, Д. Гавриловим, І. Герчиковою, Б. Мельнером, Г. Поповим та ін., які досліджують: значення автомобілебудування для економіки країни, стан автомобільної промисловості України, структуру автомобільного ринку України, тенденції розвитку внутрішнього ринку автомобілів, динаміку виробництва транспортних засобів, вплив реклами на розвиток автомобілебудівної галузі, економічний алгоритм управління підприємствами автомобільної промисловості тощо.

На сьогодні правовий аспект у галузі автомобілебудування залишається без структурного, логічного регулювання. Вчені-адміністративісти не виділяють автомобілебудівну промисловість як специфічний об'єкт адміністративно-правового регулювання, зосереджуючи увагу на державному регулюванні економікою та промисловістю в цілому, що, на жаль, виправданим на сто відсотків визнати не можна.

Потреба реформування адміністративно-правового регулювання в сфері автомобілебудування назріла вже давно, доцільність прийняття законодавчих змін визнається як вченими-юристами, так і юристами-практиками. Для досягнення практичної результативності змін в автомобілебудівній промисловості і економічній, і законодавчі зміни необхідно спланувати та концептуально окреслити, адже в сучасних умовах реформування чинного законодавства слід починати з удосконалення механізму державного регулювання в провідних промислових галузях (у тому числі в автомобілебудівній). Дослідження проблеми змісту адміністративно-правового регулювання у сфері автомобілебудування обумовлює необхідність аналізу, розкриття й систематизації складових елементів відповідного механізму регулювання, що актуалізує звернення до загального теоретичного екскурсу та аналізу основних концепцій та поглядів на мету, завдання, функції та принципи адміністративно-правового регулювання взагалі, що, у свою чергу, дозволить визначити призначення адміністративно-правового регулювання, розкрити його сутність та межі впливу на вітчизняне автомобілебудування.

Основні особливості автомобілебудування як об'єкта адміністративно-правового регулювання, зумовлюють, з одного боку, необхідність державного впливу на процес функціонування зазначеного об'єкта та існування адміністративно-правового механізму його регулювання шляхом формування нормативно-правової бази, та, з іншого, визначають особливості такого регулювання.

Мета державного регулювання економіки розуміється вченими-економістами як створення такої господарської системи, яка б орієнтувалася на вибір найефективніших варіантів використання наявних факторів виробництва та забезпечення сприятливих соціально-економічних умов життєдіяльності. До основних цілей державного регулювання економіки відносять: раціональне використання ресурсів і досягнення макроекономічної ефективності, забезпечення стабільного розвитку національної економіки.

Метою державного регулювання є соціально детермінований та науково обґрунтований результат, на досягнення якого спрямований процес державно-управлінської діяльності шляхом реалізації цілей державного управління. Таким чином, інтегральну мету адміністративно-правового регулювання автомобілебудівною галуззю в Україні можливо визначити як забезпечення ефективного функціонування автомобілебудівної промисловості та її сталий прогресивний розвиток.

Досягнення даної головної мети можливе завдяки реалізації таких цілей адміністративно-правового регулювання в галузі автомобілебудування в Україні: розробка Концепції економічного розвитку автомобілебудівної промисловості України на певний строк та поетапна її реалізація, вдосконалення існуючої нормативно-правової бази щодо державного регулювання автомобільною промисловістю, упорядкування норм щодо технічної, екологічної безпеки вітчизняних автомобільних транспортних засобів відповідно до міжнародних стандартів та вимог.

Аналіз чинних нормативно-правових актів, що регулюють діяльність автомобілебудівної промисловості в Україні на сучасному етапі, дає підстави стверджувати, що для подолання негативних наслідків світової економічної кризи, основною метою регулювання в даній сфері є не стільки прогресивний, сталий розвиток галузі, а забезпечення її фінансової безпеки та збереження (наприклад, Закон України від 20.02.2009 р. № 3379 Про внесення змін до деяких законів України з метою поліпшення стану платіжного балансу України у зв'язку із світовою фінансовою кризою: Закон України) [3].

Мета державного регулювання у сфері автомобілебудування обумовлена основними завданнями такого регулювання:

- 1) адаптація до ринкових умов господарювання, формування ефективної конкурентоспроможної автомобілебудівної промисловості шляхом її державної підтримки;
- 2) створення необхідного підґрунтя для розвитку, стимулювання, інвестування вітчизняного автомобілебудування шляхом вдосконалення чинного законодавства;
- 3) забезпечення удосконалення автомобілебудівної продукції щодо міжнародних вимог з екології та технічної безпеки автотранспортних засобів.

Здійснення адміністративно-правового регулювання неможливе без стійкого фундаменту регулювання, яким, у свою чергу, виступають першооснови, основні правила, положення, за якими діє регулююча система - принципів її дії. Поняття принципів адміністративно-правового регулювання покликане відображати закономірності, що об'єктивно існують у регулюванні та мають особливе значення для його організації та здійснення. В. Колпаков трактує принципи адміністративно-правового регулювання як його позитивні закономірності, які пізнані наукою і практикою, а також охарактеризовані (зафіксовані, закріплені) у відповідних поняттях [4, 21-22]. На думку С. Ківалова, під принципами слід розуміти основоположні ідеї, наукові положення даного виду державної діяльності [5, 165]. В. Малиновський розглядає принципи як фундаментальні істини, позитивні закономірності, керівні ідеї, основні положення, норми поведінки, що відображають закони розвитку відносин, сформульовані у вигляді певного наукового положення, переважно в правовій формі, на основі яких будується і функціонує апарат державного регулювання [6, 192]. Аналогічної точки зору дотримується С. Мосьондз [7, 25].

В адміністративно-правовій науці немає єдиної думки із приводу видів принципів адміністративно-правового регулювання, підстав їх класифікації. Проведені дослідження дозволяють стверджувати, що державне регулювання в галузі автомобілебудування здійснюється на підставі таких принципів: об'єктивності, демократизму, законності, правової впорядкованості регулювання, гласності, публічності, комплексності, контрольованості, галузевого, територіального, функціонального управління, нормативності діяльності, оперативної самостійності, єдиноначальності і колегіальності, централізації і децентралізації, поділу управлінської праці та ін. Всі зазначені принципи не існують ізольовано один від одного, а взаємодіють, утворюючи за допомогою внутрішніх та зовнішніх зв'язків систему – елемент механізму державного регулювання у сфері автомобілебудування в Україні.

Задля уникнення будь-яких суперечок, колізій доцільним вбачається нормативне закріплення поняття «принципи державного регулювання в автомобілебудуванні» як норми-дефініції в спеціальних нормативно-правових актах, присвячених автомобілебудуванню (це можуть бути окремі законодавчі акти, а може бути і кодифікований акт), поряд із фіксацією переліку цих принципів та розкриття їх змісту.

Серед вчених-адміністративістів не викликає заперечень той факт, що зміст адміністративно-правового регулювання розкривається, зокрема, через зміст і характер функцій, які реалізуються в процесі такої діяльності. У юридичній літературі поняття «функції управління» має різноманітне тлумачення. Враховуючи здобутки вчених-фахівців у галузі державного управління та вчених-адміністративістів щодо визначення і класифікацій функцій державного регулювання, адміністративно-правового регулювання та проаналізованих особливостей суспільних відносин у сфері автомобілебудування, можна сформулювати поняття функції адміністративно-правового регулювання у сфері автомобілебудування як зовнішній прояв властивостей суб'єктів регулювання, який характеризується самостійністю, здійснюється

специфічними методами залежно від даного об'єкта регулювання з метою досягнення певних результатів в автомобілебудуванні.

Доцільно згрупувати їх таким чином: загальні, спеціальні, допоміжні функції державного управління в галузі автомобілебудування. До загальних функцій слід віднести ті, які притаманні процесу державного регулювання економіки: функцію прогнозування і моделювання, планування, координацію, контроль, інформаційне забезпечення, комунікаційну. До спеціальних функцій у галузі автомобілебудування слід віднести ті, що відображають особливості регулюючого впливу конкретного суб'єкта регулювання на автомобілебудівну галузь: охорона навколишнього природного середовища від шкідливого впливу автомобільного транспорту, безпечне функціонування сучасного національного автомобіля, створення рівних умов для розвитку господарської діяльності автомобілебудівних підприємств та ін. Допоміжні функції призначені для обслуговування процесу регулювання (діловодство, секретаріат, архівна діяльність тощо).

Дослідження змісту функцій державного регулювання в галузі автомобілебудування та їх класифікація набувають вагомого значення у зв'язку із вирішенням проблеми оптимізації системи державного регулювання, раціональної організаційної побудови суб'єктів державного регулювання в даній галузі. Проведений аналіз показав, що зміст окремих функцій збігається, що в майбутньому надасть можливість вдосконалити правовий статус і структуру тих органів, які їх здійснюють, уникнувши дублювання функцій. Нова адміністративна система України повинна відповідати вимогам дерегуляції, як зазначає В. Малиновський, необхідно перейти від «ручного управління» економікою до втілення довгострокових програм розвитку промисловості, від контролю над підприємництвом та прямого фінансування – до регулювання та перерозподілу ресурсів в економіці [8, 223]. Лише комплексний підхід до функцій державного регулювання в галузі автомобілебудування, паралельне проведення адміністративної та регуляторної реформи галузі дасть змогу розвивати її на рівні світового співтовариства.

Звичайно, що розуміння державного регулювання як процесу впорядковуючого цілеспрямованого впливу на будь-які суспільні відносини цілком логічно зумовлює звернення до основних положень правової доктрини щодо регулюючих форм та методів. Процес здійснення регулювання в автомобілебудуванні виявляється в певних формах, кожна з яких обумовлена специфічними завданнями та функціями регулювання і має особливий зміст. Якщо функції державного регулювання в сфері автомобілебудування розкривають основні напрями цілеспрямованого державного впливу на об'єкти регулювання, то форми – це шляхи здійснення такого цілеспрямованого впливу, тобто через форми державного регулювання практично здійснюється регулююча діяльність – вибір відповідних форм державного регулювання повинен забезпечувати найбільш цілеспрямоване виконання функцій регулювання, і досягнення відповідної мети з найменшими витратами сил, засобів і часу.

Вихідне поняття методу державного регулювання в галузі автомобілебудування цілком логічно розглядати як сукупність різноманітних способів, прийомів та засобів здійснення державою функцій управління, впливу органів державного регулювання на автомобілебудівну галузь України.

Для ліквідації прогалів в чинному законодавстві України, що регулює автомобілебудівну промисловість, необхідно розробити і закріпити на законодавчому рівні поняття, сутність, зміст та систему методів державного управління в даній сфері, зробивши акцент на застосуванні економічних та правових методів, їх необхідно закріпити в окремому Законі України, наприклад, це може бути Закон України «Про автомобілебудування в Україні».

Таким чином, проведені дослідження дозволяють зробити такі узагальнюючі висновки: для подолання негативних наслідків світової економічної кризи у сфері автомобілебудування в Україні доречним і своєчасним є перегляд та концептуальне закріплення на науково-теоретичному і законодавчому рівнях основних елементів механізму адміністративно-правового регулювання у сфері автомобілебудування в Україні; для усунення термінологічної невизначеності та законодавчої прогалини щодо основних елементів механізму адміністративно-правового регулювання у сфері автомобілебудування необхідно нормативно визначити та закріпити такі основні елементи: мета, цілі, завдання, функції, принципи, методи адміністративно-правового регулювання у сфері автомобілебудування в Україні; розробити та затвердити Загальнодержавну цільову економічну програму розвитку автомобілебудівної промисловості та регулювання ринку автомобілів на період до 2015 року, у якій сформулювати мету, окреслити основні методи державного регулювання у сфері автомобілебудування в Україні, що забезпечить не тільки збереження, а й поступове нарощення темпів виробництва, стабільний розвиток автомобілебудування в Україні.

ЛІТЕРАТУРА

1. Дубровська Г.М. Системи сучасних технологій / Г.М. Дубровська, А.П. Ткаченко. – К.: Прецедент, 2004. – С.18.
2. Гапотченко К.В. Управління підприємствами автомобілебудівної промисловості України в умовах протекціонізму: дис. к.е.н. 08.06.01. – Київ. – 2003. – С.4.
3. Про внесення змін до деяких законів України з метою поліпшення стану платіжного балансу України у зв'язку із світовою фінансовою кризою: Закон України від 20.02.2009 р. № 3379 // www.rada.gov.ua.
4. Колпаков В.К. Адміністративне право України: підручник. – 3-є вид. – К.: Юрінком Інтер, 2001. – 752 с.
5. Ківалов С.В., Біла Р.Л. Адміністративне право України: навч. метод. посібн. – 2-ге вид., перероб. і доп. – Одеса: Юрид. літ., 2002. – 312 с.
6. Малиновський В.Я. Державне управління: навчальний посібник. – Вид. 2-ге, доп. та перероб. – К.: Атіка, 2003. – 576 с.
7. Мосьондз С.О. Адміністративне право України у визначеннях та схемах: навч. посіб. – К.: Прецедент, 2006. – 176 с.
8. Малиновський В.Я. Державне управління: навч. посібник. – Вид. 2-ге. – К.: Атіка. – 2003. – С. 223.